

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Postavení ženy v české rodině a společnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce :
doc. PhDr. Jaroslav Nevoránek, CSc.

Vypracovala :
Martina Veiglová

Brno 2008

OBSAH

ÚVOD	3
1. Rodina, její význam	5
1.1 Rodina v minulosti	5
1.2 Současná rodina a její změny	7
1.3 Zákon č. 94/63 Sb., o rodině	9
1.4 Dílčí závěr	11
2. Postavení ženy v rodině, tradiční dělba rolí	13
2.1 Žena a její „druhá“ směna	13
2.2 Časový snímek dne ženy a muže	15
2.3 Tradiční dělba rolí, jejich rozdělení	16
2.4 Dílčí závěr	18
3. Žena versus kariéra	21
3.1 Žena česká na trhu práce	21
3.2 Vzdělanost a pracovní uplatnění	23
3.3 Postavení ženy v současné české společnosti	24
3.4 Dílčí závěr	27
4. Krize rodiny?	29
4.1 Kombinace práce a rodiny	29
4.2 Děti, sňatek versus nesezdané partnerství	31
4.3 Podoba rodiny se mění	33
4.4 Dílčí závěr	35
Závěr	37
Resumé	39
Anotace	41
Seznam použité literatury a pramenů	42
Přílohy	44

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala záměrně. Jako žena, v současné době na rodičovské dovolené s malým dítětem, se mě problém ženy, jejího postavení ve společnosti a rodině, velmi úzce dotýká. Sama jsem se stala matkou až v pozdějším věku, kdy jsem si již nějaké sociální jistoty vybudovala. Ovšem nebylo to plánovaně, prostě mi jen chyběl ten „pravý“, se kterým bych tu svoji rodinu založila.

Postavení ženy v rodině a společnosti se stále mění a vyvíjí, tak jako se vyvíjí celá naše společnost, lidstvo samo. Jde o přirozený proces, který je nutný pro další zdravý vývoj. Je nepopíratelné, že život se ženě za posledních zhruba sto let výrazně změnil. Pryč jsou doby, kdy muž byl výhradním živitelem rodiny, a žena tou, která zajišťovala plynulý chod rodiny a věnovala se dětem a svému muži. Významné mezníky ženu „otevřely“ světu. Objev antikoncepce dal poprvé ženě možnost kontrolovat svoji plodnost a volební právo zase možnost změnil cosi v tomto světě. V neposlední řadě to pak byl rozvoj kapitalismu a strojní výroby, který „vyhnal“ ženy do továren, kde dostaly své nízké, přesto první mzdy.

Ženy se počaly osamostatňovat. A také se začaly vzdělávat, rovnat se mužům. V současné době je žena schopna nejen vychovat, ale i uživit své dítě. Přibývá žen, které pomoc svého partnera nepotřebují. Roste také generace žen, které se nejprve věnují kariéře, a teprve potom, většinou po třicátém roce věku, se vdávají a zakládají rodinu. A nemálo je i těch žen, které po rodině a dítěti netouží vůbec. Raději svůj život zasvěť práci a kariéře. Já je neodsuzuji, i když s tímto názorem nesouhlasím. Myslím, že jsme tady my ženy proto, abychom dali život dalšímu pokolení, aby se koloběh života neustále točil. Přesto má každá z nás svoji svobodnou volbu, kterou je potřeba respektovat.

Tak jako se postupně mění postavení žen ve společnosti a rodině, tak se samozřejmě vyvíjí a hlavně mění společnost sama. Současná doba sebou přináší více sobeckosti, citového ochladnutí, kriminality, brutality či rozpadů rodin. Lidé se více rozvádí, roste počet nesezdaných partnerství. Zdá se, že **stabilita manželství upadá**. Vždyť jen asi každá čtvrtá rodina je ta „klasická“ - což znamená - muž, žena, dítě.

Zbytek tvoří osamělí rodičové s dítětem či jedinci bez dítěte. A také homosexuálně a lesbicky orientované páry. Ty se mohou od loňského roku v naší republice ženit a vdávat, ale nesmějí adoptovat a vychovávat dítě. To by totiž, dle psychologů a pediatriů, nemělo v takovéto „atypické“ rodině ten správný vzor pro svůj další život.

Dle mého názoru, česká společnost připravila dobrou půdu pro budoucí matky. Tříletá rodičovská dovolená, mimochodem jedna z nejdelších v Evropě, je komfortní. Ovšem odcizuje tím ženu pracovnímu trhu. Není možnost dát děti do jeslí, a platit si svoji chuť se jaksi nevyplatí. Ani výběr prací na částečný úvazek není kdovíjak bohatý, takže zbývá jediné. Buď to nějak doma vydržet a zdokonalovat se například samostudiem, anebo požádat někoho z rodiny o hlídání svého potomka a vrátit se zpět do zaměstnání. Jenže v současné době, kdy se neustále oddaluje odchod do důchodu to také není řešení. Takže nám většinou nezbývá než to doma vydržet, a užívat si tu úžasnou „dovolenou“ se svým dítětem.

Cílem mé práce je pohled na současnou ženu, která musí na rozdíl od svých prababiček zvládnout kromě rodiny a výchovy dětí také své pracovní uplatnění. Přitom je žádoucí, aby rozvíjela dále své vzdělání, pracovní růst. Snažila jsem se zachytit největší problémy současné české rodiny, její změny, problém nesezdaného partnerství či odklad mateřství. Dále pohled na rozdělení práce v domácnosti, zařazení ženy do pracovního procesu po ukončení rodičovské dovolené či pohled společnosti na pracující ženu – matku. Výsledkem pak nemůže být nic jiného než potvrzení faktu, že klasická rodina se mění, a s touto změnou se mění i postavení ženy v ní, mění se i žena samotná. Přesto jsem stále přesvědčena o tom, že na českou ženu jsou kladeny větší nároky než na českého muže, že její povinnosti nekončí návratem ze zaměstnání, ale pokračují dále doma – domácími pracemi a výchovou potomků.

1. Rodina, její význam

1.1 Rodina v minulosti

Co je rodina? Jaký má pro nás význam? Předpokládám, že každý z nás si pod slovem „rodina“ představí většinou své nejbližší. Ty, kteří mu jsou stále nablízku, ty na které se může kdykoliv spolehnout. Od toho, zdali vyrůstáme v klasické rodině, se pak většinou odvíjí náš další život. Jak profesní, partnerský, tak i společenský. Ti, kteří život v rodině nepoznali, mají o to vše ztíženo, a záleží jen na nich, jak se s touto těžkou životní situací srovnají a vyrovnají. Tito lidé povětšinou tápají, neznající klasický model rodiny. V jejich životě chybí vzory, podle kterých by se mohli řídit a které by jim usnadnili jejich cestu životem.

Většina si pod slovem „rodina“ představí svoji maminku. Tu, která ho devět měsíců nosila pod srdcem, která se o něj láskyplně starala, ta – u které najde vždycky pochopení a lásku. **Matka, žena, nositelka a dárkyně života.** Žena byla již od počátku lidského vývoje uctívána jako dárkyně života. Jaké tedy asi byly základní etapy ve vývoji lidské rodiny? Člověk rozumný, homo sapiens, se dle historiků, objevil někdy před čtyřiceti tisíci lety. Můžeme se jen domnívat, jak to v té době vypadalo s „rodinou“. Klasická párová rodina neexistovala, muži a ženy žili pospolu, ale ne spolu. Plodili děti z čistě živočišného pudu, a jistě chápali, že více lidí má větší šanci na přežití, hledání potravy či obranu života.

Vždy však žena byla pro muže a celou společnost nepostradatelná. Dokazuje to historie sama. „Ve středověku bývaly v průměrné rodině zemědělce v domácnosti nanejvýš dva kovové předměty. Kov byl totiž velmi drahý. Na prvním místě to byl nůž. Ten měla žena, neboť ho neustále potřebovala. Tento historický detail je důležitý proto, aby si člověk uvědomil, že nejcennější předmět v domově vlastnila a používala žena. Důstojnost, nezastupitelnost i výlučnost ženské role, role tvůrkyně domova, nebyla v té době ve společnosti ženě upírána.“⁽¹⁾

(1) VODÁKOVÁ, A.: Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1.vyd. Praha: Slon, 2003, s. 85

Po nástupu křesťanství se evropská rodina v mnoha významných ohledech změnila – klade se zvýšený důraz na párovou rodinu. Žena v křesťanské společnosti však byly odjakživa v druhořadé pozici. Patřila svému muži, živiteli a ochránci. Většinou neměla přístup ke vzdělání, ani možnost svobodné volby. Obecné církevní hodnoty hlásaly, že křesťanské manželství existuje především za účelem plození a výchovy dětí. Všechny křesťanské komunity zakazovaly rozvod, ačkoli bylo možno manželství anulovat, například z důvodu manželovy impotence. Většina manželství ale přesto převážně končilo smrtí, nikoliv rozvodem.⁽¹⁾

Jedním z nejvýznamnějších změn v postavení žen nastal v průběhu druhé poloviny 20. století, kdy většina žen poprvé vstoupila na trh práce. Trh se opíral o růst vzdělání a kvalifikaci žen, o pronikání do dříve mužských profesí. Žena začala vydělávat peníze a stávat se nezávislou na muži. Mezi faktory, které bezesporu ovlivnily chování ženy, pak nepochybně patří objevení antikoncepce, která jí poprvé v historii umožnila kontrolovat plodnost.

Česká společnost plula na jiné vlně, převrat v roce 1948 byl ženám předložen jako dosažení rovnosti s muži, jako cesta jejich emancipace. Kratičká tříměsíční mateřská dovolená sebou ovšem nesla i negativa. Matky malých dětí často kvůli jejich nemoci chyběly v zaměstnání, což se nerentovalo státu. Životní úroveň rodiny však byla udržitelná, jen pokud pracovali oba rodiče, a tak nebylo možno ženu vrátit prostě jen tak zpátky do domácnosti. Hledal se tedy kompromis, jež se od poloviny šedesátých let začal otevírat v prodlužující se mateřské dovolené. Pediatři, psychologové a pedagogové začali znovu objevovat, že malé dítě potřebuje matku.⁽²⁾

Tento trend pak pokračoval, v sedmdesátých letech po zavedení přídavků na dítě nastal obrovský porodní boom. Po převratu v roce 1989 dochází k postupnému snižování porodnosti. Mohou za to nejen sociální nejistoty, ale také odkládání mateřství na pozdní věk. V období vlády ČSSD, která navyšuje rodičovské přídavky, v době vrcholu silných ročníků let sedmdesátých, tak dochází od roku 2004 k dalšímu porodnímu boomu. Ten ovšem také pomalu končí. Jaká je tedy současná česká rodina?

(1) GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 88-90

(2) MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. 1. vyd. Praha: Slon, 2006, s. 180-181

1.2 Současná rodina a její změny

Je nevyvratitelné, že každá doba sebou přináší novoty, změny ve společnosti či chování lidí. Vývoj je pro naši civilizaci nepostradatelný. S rozvojem průmyslu, společenskými změnami se měnila nejenom klasická rodina. Ženy nastoupily do pracovního procesu, začaly vydělávat peníze, vzdělávat se - začínaly se osamostatňovat. Toužily po svobodě, cestování, možnostech, které měly dřív jen muži. Velké rodinné klany se postupně rozpadaly na menší, rodiče již nežili se svými dětmi pod jednou střechou.

Nejen v České republice, ale i v ostatních evropských zemích je stále ve většině rodin muž chápán jako živitel a výdělek ženy jen jako příspěvek do domácnosti, i když se jejich výdělek o moc neliší. Ovšem v České republice ženy stále častěji než muži opouštějí svá zaměstnání z osobních a rodinných důvodů a obtížně se do nich vrací, když tyto důvody – většinou se jedná o mateřskou dovolenou - pominou. **Současná česká rodina je rodinou zaměstnané ženy.** Zaměstnání ženy je pro většinu rodin ekonomickou nutností, málokterá by vyžila z jednoho platu.

Napětí mezi rodinou a zaměstnáním je dnes zřetelnější nejen díky změnám na trhu práce a v zaměstnání, ale i díky tomu, že se mění sama rodina. Nejenže se v posledních letech radikálně proměnila podoba rodiny, ale došlo i k zpochybnění jejího dosavadního významu. Domácnosti představované manželským párem s dětmi, což se tradičně chápe jako rodina, tvoří v Evropě jen asi čtvrtinu ze všech domácností. Zbytek tvoří osaměle žijící jedinci a páry stejného pohlaví. Tyto změny vedou k oslabování stability partnerských vztahů či pečovatelské funkce rodiny⁽¹⁾. A to jak ve vztahu partnerského páru k dětem, tak i ve vztahu ke svým rodičům. Slábne rodinná solidarita, snižuje se početnost rodin, roste počet jedináčků.

V Česku dominuje spíš tradiční postoj k manželství. To znamená, že si muž a žena rozdělí klasicky své životní a partnerské role – muž se angažuje v práci, žena v domácnosti a u dětí. Češi jsou nakloněni výroku, že lidé žijící v manželství jsou obecně

(1) SIROVÁTKA, T. et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. 1. vyd. Brno: Albert, 2006, s. 30

spokojenější než svobodní jedinci, a že lidé, kteří chtějí děti, by měli uzavřít sňatek. S tím také bezmezně souhlasím, a myslím, že většina žen také. Dítě by mělo být zbaveno zbytečných otázek, proč se maminka jmenuje jinak než tatínek.

V současné době se snižuje stabilita manželství, lidé přestávají věřit v celoživotní manželství. Růst podílu nesezdaných soužití je tedy výrazem rostoucí neochoty mužů i žen přijímat vzájemné závazky? Jak ukazují empirické studie, klesá od starších věkových skupin po mladší podíl stabilních soužití, roste zkušenost s rozchody. Platí to nejen pro manželství, ale i nesezdaná soužití – kde je rozchod méně komplikovaný. Pokud je ale v rodině dítě, je jedno, zdali jste manželé či pouze partneři.

V průmyslově vyspělých zemích klesá počet dětí v rodině na 1,3 dětí na ženu. Připisuje se to biologickým faktorům a posunu prvního těhotenství na pozdější věk. Páry se nejprve snaží sociálně zabezpečit, vyřešit otázku bydlení a teprve potom do svého „hnízda“ přivést potomstvo. Odložená mateřství se ovšem ne vždy realizují, a to z mnoha důvodů, biologických a sociálních. Platí to především pro opakovaná těhotenství. Odložení prvního těhotenství do pozdějšího věku znamená zkrácení reprodukčního období, problémy a rizika těhotenství a tím i podíl neúspěšných těhotenství.

To platí pro celou Evropu - pro některé země dokonce víc než u nás. V České republice zůstává asi jen pětina celoživotně bezdětných, v Německu je to až třetina žen. I když nejde ve většině o odmítaná mateřství, přesto roste podíl osob, které na své životní pouti nemají pro rodičovství místo. Postupem času se tak tyto lidé stávají odkázáni na sociální stát. Podobně působí i stárnutí populace.

Roste nejen bezdětnost či počet rodin jednoho rodiče s dítětem, ale populace stárne. Jde o důsledek snižující se stability partnerských vztahů, rozpadu manželství, nesezdaných partnerství a rozpadu rodiny. V čele neúplných rodin totiž stojí převážně ženy, které pak kombinuje příjmy ze zaměstnání s příjmy od státu. Kompenzace v podobě dávek ovšem není dostačující, samo to situaci neřeší.⁽¹⁾

(1) SIROVÁTKA, T. et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. 1.vyd. Brno: Albert, 2006, s. 35 - 36

A přesto lidé touží po šťastné a spokojené rodině. Uvádí se, že 4/5 žen a mužů pokládají založení šťastné rodiny za to hlavní ve svém životě a nejméně 3/4 se to i podaří, i když ne všem hned na první pokus. Tito jedinci mající již jisté životní zkušenosti, po prvním nezdaru v manželství, jsou pak tolerantnější a také více komunikují se svými protějšky. Protože jak tvrdí většina psychologů, vážnoucí komunikace je prvním vážnějším problémem, který nakonec může skončit i krachem manželství.⁽¹⁾

1.3 Zákon č. 94/63 Sb., o rodině

Úplné znění zákona o rodině č.94/1963 Sbírky ze dne 4. prosince 1963, který nabyt účinnosti dnem 1. dubna 1964, byl několikrát doplněn a změněn. Poslední, tolik medializovanou a drastickou změnu provedla současná vláda Občanské demokratické strany, která dosti zkrátila nejen sociální dávky, ale i jiné sociální výhody spojené s rodinou.

Co je tedy manželství, jaké nám ženám a mužům přináší výhody či nevýhody? Citací zákona je zřejmé, že manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Má pro nás v současném světě smysl jej uzavírat? Ochráníme tímto svazkem sebe, své děti? Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Platí to ovšem v dnešním civilizovaném, přetechnizovaném, hektickém až velmi krutém a nelítostném světě? **Je manželství přežitek?**

Jak praví zákon - muž a žena, kteří spolu chtějí uzavřít manželství, mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. Prohlášení o uzavření manželství se učiní před příslušným státním orgánem, na místě určené úřadem. Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky, potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Neplatnost manželství vysloví soud i bez návrhu. Pokud si zvolíte církevní sňatek, manželství se uzavírá v místě určeném předpisy církve

⁽¹⁾ MOŽNÝ, I. Česká společnost. Nejdůležitější fakta o našem životě. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 24

nebo náboženské společnosti před příslušným orgánem církve. Po roce 1989 vyšel Zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností.

Manželé, kteří zplodí děti, pak mají ke svým potomkům jistá práva a povinnosti. Mezi tuto rodičovskou zodpovědnost patří nejen péče o nezletilé dítě, tedy péče o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ale i o zastupování nezletilého dítěte např. při soudních sporech. **Rodina je hodnota sama o sobě**, je to spolehlivé zázemí pro všechny její členy, i ty nejmenší. Rozumí se, že se musí jednat o fungující rodinu.

Jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte proto je, aby vyrůstalo v prostředí citovém a stálém. Jak dobře tedy dítě vychovat? Žádný zaručený návod neexistuje. Rodiče by měli své dítě milovat, snažit se o harmonizaci jeho osobnosti. Už to, že se nám dítě narodilo, je vlastně velký zázrak života, kterého bychom si měli považovat. Dobrý domov je jednou z podmínek šťastného dětství. A šťastné dětství je jednou z podmínek pro dobré, zdravé utváření lidské osobnosti. A duševně zdraví, zdatní a dospělí lidé tvoří zdravou společnost.

Od věků do věků platí, že jedna lidská generace připravuje generaci svých dětí jiné životní podmínky, než ve kterých sama nevyrostla. V posledním století, kdy se civilizační proces mimořádně urychlil, platí toto pravidlo o to naléhavěji. Bylo by jistě krásné, kdyby jedna lidská generace mohla předávat vždy té následující všechny své zkušenosti. Kolika chybám by se mladí vyvarovali. Každý ale máme svůj čas, máme svou minulost, přítomnost a budoucnost. Tak jako dospívající děti zákonitě spějí k dospělosti a samostatnosti, jejich dospělí rodiče s nimi zrají k životní moudrosti.⁽¹⁾

Co tedy žena požaduje od svého života, jak si jej představuje? Děj životního cyklu je ženě v podstatě známý. Ví, že jsou období, kdy se od ní očekává, že si najde vhodného životního partnera, založí rodinu a porodí v době vhodné pro ni i společnost alespoň dvě děti. Kromě toho se očekává, že využije svého vzdělání ku prospěchu rodiny, dětí a společnosti. Moderní žena touží po tom, aby mohla svůj život řídit, aby mohla především sama rozhodovat o svém způsobu života.

(1) MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, s. 328

1.4 Dílčí závěr

Rodina je první institucí společnosti, s jakou se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Dítě se v rodině učí mnoha dovednostem, avšak i svoji sexuální roli. Rodina je ovšem těžko postradatelnou institucí i pro dospělého člověka. Mít stálého partnera a mít děti jsou přední hodnoty lidského života. Rodina dává svému příslušníkovi velkou podporu, pocit bezpečného zázemí. Na druhé straně je rodina zdrojem stresu. Děti jsou vydány všanc rozmarům dospělých a naopak rodiče musí být svým dětem neustále k dispozici, ať jsou unavení či nemocní. Rodina je ale přesto DOMOV. ⁽¹⁾

Životní cyklus rodiny je členěn do zhruba pěti etap. : od svatby do narození dítě, rodina s malými dětmi, rodina se školáky, děti vylétají z hnízda a poslední - znovu sami dva. Pokud děti nejsou, partneři se více věnují sobě a svým koníčkům.

Naše kultura velice zdůrazňuje vliv rodičovské péče na utváření povahy dítěte i vliv rodiny na duševní rovnováhu dospělého. Na druhé straně stále méně požaduje, aby jedinec rodinu zakládal. Začátkem novověku byla výchova dětí z dnešního hlediska necitlivá, chladná, autoritářská. A také nesmíme zapomínat na velkou úmrtnost kojenců a dětí do tří let. Bití dětí bylo široce doporučováno církví i světskými autoritami. Postupem času se začal vyzdvihovat „ideál dítěte“, a dnes? Děti, povětšinou jedináčci, terorizují své rodiče.

Svět naší rodiny je ryze soukromý. Co se děje za dveřmi naší domácnosti, v soukromí našich ložnic, do toho nám nemá nikdo žádné právo mluvit, pokud tedy nepřesahujeme určitá pravidla. A když se objeví problém? Dříve se pokládalo za samozřejmé, že starší a zkušenější vědí, jak se v kritické situaci chovat. Teprve v posledních desetiletích se objevili jacísi profesionální odborníci. A tak máme poradce na výchovné, předmanželské, manželské a rozvodové poradenství. Neztracují je, je to jen jedna ze zvláštních charakteristik naší doby.

(1)MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2. vyd. Praha: Slon, 1997, s. 9, 80

Většina z nás si pod slovem „rodina“ představuje manželský pár s dětmi. Dřívější velké rodiny – děti, rodiče a prarodiče zanikají, mladí se chtějí osamostatnit, žít ve své vlastní domácnosti. Dříve byla rodina pevně vkořeněna v rodinném domě, který jí patřil, a který se dědil z generace na generaci. Dům symbolizoval rodinu. Dnes nás dělí desítky kilometrů, dochází k citovému oslabení, vztahy mezi dětmi a prarodiči se rozpadají. Je to tak lepší? Nebo naopak? Pokud máme citové pouto se svými blízkými, myslím, že nezáleží, jak dalece vzdálená jsou naše bydliště.

Dnešní rodiče se snaží dát svým dětem dostatek lásky, přesto tomu dřív tak nebylo. Kdysi byla smrt centrem života, teprve koncem 19. století s rozvojem medicíny dochází ke snižování úmrtnosti. Protože děti častěji umíraly, rodiče nemohli investovat tolik citu jako dnes my a mnoho dětí předčasně umíralo na jejich špatnou péči. Dřív se děti rodily jedno za druhým, ale také umíraly jedno za druhým. Nechci naznačit, že všechny matky byla otrlé a lhostejné, ale šťastné dětství bylo dříve výjimečné.

Vysoká porodnost byla všeobecně dána především tím, že byla rozložena do celého věku plodnosti ženy a nezůstala vtěsnána do prvních tří až pěti let manželství, jak je tomu dnes. Proto také v tradiční rodině nacházíme větší věkové rozdíly mezi sourozenci než dnes, kdy jde o dva až tři roky. Muži a ženy umírali po padesátém věku života, ženy častěji v plodném věku z důvodu nekonečných těhotenství. Dnes je tomu naopak, lidé se dožívají vyššího věku.

Současná situace je naštěstí jiná. Objevem antikoncepce si žena řídí svoji plodnost, zvyšuje se věk matek a tím i jejich vztah k potomstvu. Tím, že žena za svůj život porodí průměrně dvě děti, může se jim více věnovat a dát jim více citových, sociálních jistot. Přesto hrozí nebezpečí, že se svých potomků s ohledem na postupné odkládání mateřství nedočká. Jiné ženy se naopak místo v rodině angažují v pracovní sféře, budují si svoji kariéru. Naštěstí roste i vzdělanost žen. Vždyť před třiceti lety bylo „něco“ mít maturitu, a dnes? Počet vysokoškolsky vzdělaných žen se pomalu zvyšuje.

2. Postavení ženy v rodině, tradiční dělba rolí

2.1 Žena a její “druhá” směna

Ženy v současnosti musí zvládat nejen svoji rodinu a domácnost, jak jsem uvedla v minulé kapitole, ale i zaměstnání. Na jejich psychickou a fyzickou stránku to povětšinou nemá velký negativní dopad, přesto se většina žen a já mezi ně patřím – cítí podvedena a znechucena tímto trendem. Musíme donutit své muže a partnery, aby se začali více zapojovat do domácího koloběhu a tím, nám ženám, ulehčili. Ovšem s touto výchovou bychom měly začít již jako ženy – matky synů, a vštěpovat jim tyto výchovné postupy. Jinak jako ženy – manželky či partnerky, pak již mnoho nezmůžeme.

Co si tedy můžeme představit pod pojmem „ženská“ práce? Na počátku naší civilizace byly ženy díky permanentnímu těhotenství vázány na dům a jeho okolí. Zde pak vznikala a rozvíjela se jejich pracovní činnost. Ženy se staraly o dům, domácí zvířata, domácnost a její členy. S pozdějším rozšiřováním manufaktur, odsunu výroby z blízkosti domova vznikala potřeba ženské pracovní síly v továrnách. Ženám z chudých rodin byla přidělována nekvalifikovaná, málo placená práce. Postupně se ale rozvíjely “ženské“ profese, feministická hnutí otevřely pro ženy možnosti i v tzv. mužských profesích. Ženy toužily po zrovnoprávnění i v oblasti zaměstnání.⁽¹⁾

Zárodek toho, co se dnes nazývá prací v domácnosti, najdeme snadno - shánění a příprava jídla, jeho konzervace, vytváření zásob, úklid, praní, správká oděvů a zvelebování příbytku. K tomu opatrování dětí, zejména kojenců a služby starým nemocným osobám. Zejména na venkově pak k tomu všemu můžeme připojit i obstarávání domácího zvířectva či obdělávání půdy.

(1) VODÁKOVÁ, A. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha: Slon, 2003, s. 160 - 162

Časová náročnost jednotlivých úkonů je proměnlivá - záleží na velikosti domácnosti, životním cyklu rodiny nebo i finančních možnostech. S postupem doby, s rozšiřováním vzdělání i informovanosti žen, s růstem bohatství se některé jednoduché práce zkomplikovaly – složitější příprava jídla a tzv. ruční práce. Na druhou stranu se některé domácí práce zjednodušily díky dokonalejším přístrojům a předmětům - úklid, praní, vaření, žehlení, úschova potravin a tak dále. Dnešním ženám mnoho ulehčuje technika – pračky, sušičky či stravování v restauraci - to vše dnes ženám zjednodušuje jejich „druhou,„směnu. Časově a fyzicky náročné praní látkových plínek nahradil nákup papírových plen. (Právo 16. června 2007).

„V moderní historii najdeme tendence po větším ocenění práce v domácnosti. V devatenáctém století se „**kult ženy v domácnosti**“ šířil celou západní Evropou. Při sčítání lidu v Anglii v roce 1851 byla poprvé údajně uvedena kategorie „žena v domácnosti“. Jde o podpoření role, společenské zakotvení. Mezi domácími pracemi se začala zdůrazňovat péče o děti, jejich výchova. Na přelomu 19. a 20. století se do rodinných škol a dívčích lyceí zavádí kromě kurzů vaření, šití a ručních prací také výuka rodinného rozpočtu.“⁽¹⁾

Dnes už žena většinou není fixována na domácí práce, necítí povinnost stále vařit či prát. Práce v domácnosti měřená v hodinách představuje u dnešní české zaměstnané ženy další třetinový až poloviční úvazek, u mužů činí v průměru 10% pracovní doby. Ve většině současných českých domácností vaří nejčastěji ženy, i když téměř 40% mužů uvádí, že vaří docela rádi. Nejde ale jen o počet hodin věnovaný domácím pracím, ale i o to, že je potřeba tyto práce vykonávat pravidelně, že to jsou právě ženy, které většinou nesou zodpovědnost za chod domácnosti.

Můžeme jen opakovat, že se stále jedná o práci, jež slouží **všem** členům rodiny. Samozřejmě, žena byla a je hodně ovlivňována postoji svého bezprostředního okolí, společností, náboženstvím, veřejným míněním, literaturou či médií. A každá, tedy téměř každá, chce dokázat, že ona zvládne vše bravurně, když to přeci zvládly tisíce žen před ní. Domácnost, zaměstnání, partnerský vztah i výchovu dětí. Opravdu to zvládne?

(1) VODÁKOVÁ, A. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha: Slon, 2003, s. 163

2.2 Časový snímek dne ženy a muže

Jsem přesvědčena, že současná česká žena je přetížena souběžnými požadavky práce a domácnosti. Muž, na rozdíl od ženy, je více angažován v práci a čeká od ženy, že jej bude podporovat a chápat. Žena čeká od muže krom práce v domácnosti a hmotného zajištění, i citový a partnerský souzvuk. Přesto je to právě žena, která musí hledat rovnováhu mezi pracovním a rodinným životem. Zvláště pokud chce trávit nějaký volný čas i mimo rodinu.⁽¹⁾

Jak se tedy liší pracovní den ženy a muže? Co následuje po jejich návratu ze zaměstnání? Má každý z nich pak ještě čas na své vlastní koníčky? Na společné trávení času s partnerem? Nebo dětmi? Dle mého mínění záleží také na poloze rodiny, zdali jde o velkoměsto či menší vesnici a také zdali rodina bydlí v rodinném domě či obývá menší byt. Není totiž dle mého názoru jen rozdíl v mentalitě „měšťáků“ a „vesničanů“, ale i v rozlehlosti jejich obydlí. Na vesnici či menším městě se totiž jaksí předpokládá, že muž obstará záležitosti týkající se okolí domu a zahrady. Ženy pak obstarávají práce uvnitř domu a kolem dětí.

Samozřejmě mnoho lidí, mnoho rozdílných povah. Ne všude je zřejmé rozdělení na mužskou a ženskou práci. Partneři se mohou ve svých rolích střídat, doplňovat, záleží jen na jejich domluvě, povaze jejich vztahu. Přesto, jak to vidím ve svém okolí, pro českou společnost je typické, že žena krom svého zaměstnání zvládá domácnost a děti. Muž se po návratu z práce věnuje svým koníčkům, či jen tak lenoší u televize.

U bezdětných svobodných mužů a žen není takový markantní rozdíl v poměru domácích prací. Většinou žijí ještě u svých rodičů, anebo se již osamostatnili. A musí si sami řídit svůj život, a tedy i např. uklízet. Myslím, že jedině tak se svobodný, osaměle žijící muž naučí domácím povinnostem, vařit či prát. Pokud tedy nepožádá svoji přítelkyni. Ovšem ne každý pak tyto dovednosti dá všanc, když již se ženou žije. Ta jaksí automaticky, přebírá všechny domácí práce a muž jaksí zapomene, že někdy něco podobného uměl a dělal.(viz. Příloha)

(1) MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2. vyd. Praha: Slon, 1997, s. 35

U nás v panelovém domě bydlel třicetiletý otec dvou dětí, který aby jeho manželka mohla nastoupit na vysněné místo, odešel se zaměstnání a místo své ženy nastoupil na rodičovskou dovolenou. Je pravda, že této ženě nastala dvojí směna, protože po návratu se zaměstnání jí manžel „předal“ děti a užíval si svého volného času. Ale přesto je tento počín hoděn pochvaly a uznání. Ne každý muž by totiž zvládl výchovu dvou malých dětí. A přesto se našli tací, kteří té ženě zazlívali „kariérismus“ a tomu muži, že je v područí své ženy.

Přesto můžeme tvrdit, že vstupem žen na trh práce došlo k jejich slábnoucí angažovanosti k rodině, což je jeden z faktorů, který dnes vytváří tlak na to, aby se muži více zapojovali do prací v domácnosti. Zaměstnáním ženy získávají vlastní příjem, stejně jako zabezpečení ve stáří či v případě rozvodu. Žena přestává být odkázána jen na svého partnera, jak tomu bylo v minulosti. A muž svojí angažovaností v domácích pracích třeba naopak získá pár „dovedností“, které se mu později mohou hodit – např. při smrti partnerky.

2.3 Tradiční dělba rolí, jejich rozdělení

Muž jako živitel rodiny? Mnohé výzkumy devadesátých let u nás potvrdily, že nejvíce českých mužů se zaměřuje stále více na svou práci než rodinu, zatímco pro ženy platí opak. Tato rozdílná orientace ovšem neznamená, že placenou práci vykonávají pouze muži a tudíž jsou jedinými živiteli rodin. **Muž již není jediným, ba mnohdy ani hlavním živatelem rodiny.** Muži tedy ubylo z povinnosti zabezpečit finančně rodinu, neboť tato povinnost spočívá stále častěji i na ženách. V rozvedených rodinách, kde muži výživné neplatí, pak lze tvrdit, že povinnost zabezpečit rodinu finančně spočívá převážně či výhradně na ženě, která se zde stává oním hlavním živatelem rodiny.

Přebírá muž něco z ženiných povinností, zejména jedná-li se o domácí práce? Zdá se, že „spíše nikoli“. Výrazně ženskou doménou domácích prací zůstává vaření a praní, i když bezesporu někteří muži vaří, ale spíše ze záliby a zpravidla, jen když oni chtějí a ne když je potřeba. Čeští muži v porovnání s jinými muži rádi nakupují, anebo spíše jen své ženy do nákupních center doprovázejí?

Z dostupných, byť často neúplných údajů o čase věnovaného dětem je zřejmé, že ženy se svým dětem věnují stále daleko více než muži. V naprosté většině českých rodin převládá model péče o děti charakterizován stručně: vše je na ženě. Tráví s nimi nejvíce času, zajišťuje každodenní, základní péči o ně, má rovněž hlavní díl zodpovědnosti za jejich výchovu. Matka se tak vůči svým potomkům stává pečovatelkou, vychovatelkou, kamarádkou - osobou, která je považována za tu nejdůležitější v jejich životech se všemi plasy a minusy, které to sebou přináší.

Ovšem abychom nekřivdili, i mezi muži se najdou světlé výjimky, které se věnují svým potomkům jinak než pokyny od televize. V doposud málo rozšířeném modelu, který bychom mohly označit jako partnerský, bývá podíl rodičů na péči o dítě a na jeho výchově relativně nejvíce rovnocenný, vyrovnaný. To nutně neznamená, že „oba dělají totéž“. Každý se však svému dítěti věnuje dle svých možností a časových dispozic, snaží se mu dát, co mu ten druhý dát nemůže - a dítě tak získává mužský i ženský pohled. Zásadní změnu chování v genderovém uspořádání vztahů pak můžeme očekávat až od nové nastupující generace, zejména pak od její nejnvdělanější části.⁽¹⁾

Děti již od tří let začínají rozlišovat rodové rozlišení. Vidí, jak maminky doma vaří, uklízí, pečou, umývají nádobí, tatínkové naopak stále něco spravují, nejsou doma. Svým dětem již od narození dáváme dárky rozdělené dle pohlaví. Děvčata dostávají panenky, kočárky a kluci autíčka či vláčky. Již od narození jim tak vštěpujeme jejich odlišnost, to co se od nich v dospělosti očekává. Nejsem proti tomu, ať mají holčičky své panenky a kluci svá autíčka, ale ať svou vedení stejně k domácím pracím. To ovšem záleží na rodičích. Ze svého okolí znám rodinu, kde měli tři kluky, a ti museli své mámě pomáhat. Luxovali, umývali nádobí. Ovšem nevím, zdali tak činili i ve své pozdější, vlastní rodině.

Ženská role. Co se od žen očekává, případně připouští se? Mají být vřelé, laskavé, jemné a něžné? Orientované na domov a děti? Uvědomovat si pocity druhých lidí, být ohleduplné, taktní, soucitné? Anebo také náladové, přecitlivělé, emocionálně zranitelné, nelogické, stěžující si, slabé, hašteřivé, submisivní a závislé?

(1) VODÁKOVÁ, A. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha: Slon, 2003, s. 108 - 111

A ta mužská role? Co se od mužů očekává či připouští? Že budou ambiciózní, soutěživí, podnikaví, průbojní a orientovaní na svět. Také klidní, stabilní, neemotivní, realističtí, silní a vyhranění, houževnatí, rázní. Ale také agresivní, dominantní, logičtí, spoléhající se na sebe, drsní, strozí, nelítostní, autokratičtí a arogantní.⁽¹⁾

Prostě muži a ženy obývají dva odlišné světy, které se navzájem potřebují a přitahují, zároveň však také odpuzují a ničí. Tohle odvěké napětí stojí za velkou částí štěstí a neštěstí, které kdy lidstvo na naší planetě prožilo. Odlišnost těchto dvou světů je pro obě pohlaví přínos. Ať chceme nebo nechceme, připouštíme či nepřipouštíme si to. **Muž potřebuje ženu, a naopak žena potřebuje ke svému životu muže.**

2.4 Dílčí závěr

V posledních desetiletích, kdy počáteční impulzy nastaly někdy na přelomu 19. a 20. století, s vrcholem po druhé světové válce, došlo k velkým proměnám v tradičních mužských a ženských rolích. Změny se týkají hlavně prodlužování mládí a dospívání, zvýšil se interval mezi biologickou schopností zplodit dítě a sociálně-psychologickou připraveností ho mít.

Také se prodlužuje doba finanční závislosti na rodičích. Je to patrné nejvíce u vysokoškoláků, kteří jsou povětšinou závislí na rodičích do třiceti let. Studují do 24let, poté budují kariéru. Sexuální kontakty s nástupem dostupné, kvalitní antikoncepce se oddělily od početí. Soulož již není prostředkem k zachování rodu. Dále legitimizace předmanželského i mimomanželského sexu. Menší závaznost manželského svazku, s tím spojený nárůst rozvodů. I když mladí lidé se dnes berou na základě citové závislosti, a ne po domluvě rodičů s rodiči potenciálního partnera jako dříve.⁽²⁾

Ovšem společenské normy, pravidla slušného chování se dnes moc „nenosí“. Dnes je akceptováno to, co by pro naše prarodiče nebylo přijatelné. Například homosexualita, rozvody, předmanželský a mimomanželský sex. Na druhou stranu, například kruté týrání dětí, znásilňování či právo první noci je dnes již nepřijatelné. Naši

(1) PLAŇAVA, I. Manželství a rodiny. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, s. 108

(2) PLAŇAVA, I. Manželství a rodiny. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, s. 129 - 130

předci to ale zřejmě měli jednodušší v tom, že měli méně svobody, nemuseli se, ani nemohli rozhodovat. Hledání partnera i cestu životem neměli tak obtížné a složité jako my dnes. Změnily se však i hodnotové orientace, žebříčky hodnot. Současník většinou považuje za správné investovat čas, energii a peníze do něčeho jiného než investovali lidé kolem roku 1900.

O lásce otcovské se toho moc nemluví. Daleko častěji se připomíná láska mateřská. Matka má k dítěti daleko „přirozenější“ vztah než otec, po dlouhé generace byla péče o dítě výhradně ženskou záležitostí. Začíná to již těhotenstvím, kdy žena prožívá nový probouzející se život ve vlastním těle. U otce je to jiné, ten na svém vlastním těle nic zvláštního nezažil. Přichází jakoby k hotovému. Někdy na toho malého tvorečka dokonce žárlí, protože již není středem zájmu své partnerky.

Sociologické průzkumy ovšem dokázaly, že funkce otce se v posledních desetiletích změnila výrazněji nežli funkce matky. A změnila se k dobrému. Otec je dnes mnohem víc vychovatelem, k tomu mu pomáhají různé vymoženosti moderní doby - plenky, hotové kašičky a moudré knížky o výchově. Důležité pouze je, mít snahu zapojit se do výchovy, pomoci s dítětem. Dítě se jim tak odvděčí láskyplným vztahem.

Osamělé matky je velký problém současnosti. Velký problém pro dítě, které vyrůstá v neúplné rodině. Nemá potřebný mužský vzor. Osamělý otec se objevuje jen výjimečně. Soudní praxe jen výjimečně po rozvodu svěřuje dítě do péče otce. Možná i proto, že se věk mužů zkracuje a náhlá úmrtí je postihují daleko častěji než ženy. Přibýlo vdov s nezletilými dětmi, nikoliv naopak.

Osamostatněním a růstem vzdělanosti žen tedy nastal konec patriarchy? Dříve společnost vyžadovala naprosto rovnocenné pracovní úsilí mužů a žen. Dvojí břemeno nebylo pocíťováno tak ostře jako v současnosti. Babičku Barunku Panklové prostě ani nenapadlo, že práce na poli a o dobytek je jedním břemenem a práce o domácnost a děti je tím druhým. A že snad její muž, také pracující od slunka do slunka, ji vykořisťuje. Prostě jen se svým mužem snášela jejich lidský úděl, jiný pro ženy a jiný pro muže.⁽¹⁾

(1) MOŽNÝ, I. Moderní rodina, mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, s. 119

„Dnes se připouští, že ženy se mohou starat o některé oblasti života, k nimž mají blízko po linii své domácí role a tzv. ženských profesí - o rodinu a sociální politiku, zdravotnictví, školství, případně výživu, ekologii a přímo o záležitosti žen. Zároveň se můžeme dočíst, že jsou to méně důležité rezorty. Muži si ponechávají každopádně průmysl, armádu, policii, finance. Lze tedy hovořit o kopírování tradiční role ženy do politiky nebo jde o stejný proces, jakým se v historii oddělovaly od domácnosti a specifikovaly ženské profese, které jsou většinou méně placené než profese typicky mužské?“⁽¹⁾

(1) VODÁKOVÁ, A. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha: Slon, 2003, s. 140

3. Žena versus kariéra

3.1 žena česká na trhu práce

Na začátek několik prostých faktů:

1. Zaměstnanost českých žen patřila a stále patří k jedněm z nejvyšších na celém světě, až na výjimky všechny naše ženy pracujícím.
2. Ženy obvykle vykonávají jiné profese než muži a jsou soustředěny v jiných sektorech národního hospodářství.
3. Ženy u nás v průměru vydělávají o 1/4 až 1/3 méně než muži (záleží na vzdělání).
4. Přestože ženy dosahují nižšího platu, mají menší možnosti pracovního postupu a méně než muži řídí větší pracovní kolektivy, necítí se naše ženy na trhu práce diskriminovány. (Statistická ročenka 2002, ČSÚ Praha)

Práce zabývající se tématem zaměstnanosti žen poukazuje na skutečnost, že postavení na pracovním trhu, jakož i kariérní volby jsou u žen, mnohem víc než u mužů, spjaty s rodičovstvím. Reálné nebo potenciální mateřství či charakteristika ženské pracovní síly pak často vede zaměstnavatele k předpokladu, že je žena z hlediska pracovního nasazení, rizikovějším zaměstnancem než muž, což ve svém důsledku přispívá ke znevýhodnění žen na trhu práce. Břemeno péče o děti a domácnost nesou obvykle i nadále ženy. Jednak z důvodu přetrvávajících stereotypů s ohledem na připisované role mužů a žen, jednak z ekonomických důvodů - např. horší platové podmínky žen. To vše pak komplikuje jejich pracovní uplatnění. Stereotypní vnímání ženské pracovní síly se pak nezbytně musí odrážet v přijímání ženské pracovní síly a v pozici žen na pracovním trhu.⁽¹⁾

Podíváme-li se na zastoupení mužů a žen ve třech základních ekonomických sektorech – zemědělství, průmysl, služby – pak nejméně pracovních sil nacházíme v

(1) SIROVÁTKA, T. et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. 1. vyd. Brno: Albert, 2006, s. 203 - 204

současné době v zemědělství. Nejvíce pracovních sil (mužů i žen) je naopak ve službách. Ve většině zemí je zastoupení žen ve službách více než 80%, ovšem v ČR pouze 70%. V sektoru průmyslu má ČR téměř 50% mužů a 30% žen, a to z důvodu, že se sektor služeb teprve rozvíjí, zatímco ve vyspělejších západních zemích je nejvíce pracovních uplatnění především pro ženy v sektoru služeb. V rámci jednotlivých zaměstnání jsou ženy v průměru podreprezentovány ve vysokých administrativních a manažerských pozicích v drtivé většině zemí. I v ČR jsou ženy v manažerských pozicích výrazně podhodnoceny. Česká republika si stojí nejhůře mezi sledovanými zeměmi střední Evropy a podíl žen ve vedoucích a manažerských pozicích je srovnatelný se zeměmi jako je Řecko, Portugalsko, Itálie.⁽¹⁾

V souvislosti s genderovým rozlišením trhu práce lze tedy vyslovit názor, že pokud to budou stále výhradně ženy, kdo tráví relativně dlouhé období péčí o malé děti, tedy mimo pracovní trh, budou ženy i nadále koncentrovány v zaměstnáních a na pozicích umožňujících sice lepší sladování práce a rodiny, ale zároveň poskytující menší platové ohodnocení a obecně nižší možnosti pracovního postupu. Je tedy lepší – s ohledem na trh práce – nemít děti?

České ženy pracují téměř výhradně na plné pracovní úvazky, částečné úvazky jsou využívány jen u 5% žen. Česká populace má tedy obecně vyšší zaměstnanost, ale zároveň vysoké genderové rozdíly vykazují vyšší znevýhodnění dle pohlaví. Relativně vysoká zaměstnanost českých žen je pravděpodobně doprovázena až velmi nízkou zaměstnaností specifických skupin žen, např. žen s malými dětmi či ženy starší. Ty hůře nachází práci. Ženy v České republice pracují v průměru 40 až 40,5 hodin.

Pozice mužů a žen na trhu práce je historicky odlišná. V tradičním modelu rodiny žena zastávala roli osoby pečující o domácnost, zatímco muž vydělával peníze. Tato situace se však postupem doby mění. Ženy dnes daleko ve větší míře vstupují na trh práce a aspirují na podobné pracovní a společenské uplatnění jako muži. Možnost vlastního výdělků jim zajišťuje více nezávislosti. Zatímco dříve ležela odpovědnost za obživu rodiny na pracujícím muži, dnešní rodina spoléhá i na příjem ženy.

⁽¹⁾ SIROVÁTKA, T. et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. 1. vyd. Brno: Albert, 2006, s. 205 - 207

3.2 Vzdělanost a pracovní uplatnění

Důležitý faktor pro zaměstnanost žen je úroveň vzdělání. Míry zaměstnanosti jsou obecně mnohem vyšší u vzdělanějších žen než u žen z nižších vzdělanostních skupin. A to bez ohledu na přítomnost či nepřítomnost dítěte v rodině. V ČR byla v roce 2002 ve věkové kategorii 25-64let míra zaměstnanosti žen s nižším a nižším středním vzděláním 42%, s vyšším středním vzděláním 67% a s vysokoškolským vzděláním 80%.⁽¹⁾

Ovšem v nejnižší vzdělanostní kategorii je zaměstnáno relativně více žen než mužů. Nabízí se úvaha, že nízko kvalifikované ženy mohou být flexibilnější pracovní silou, s nižšími očekáváními, ochotnější nastoupit za méně výhodnějších podmínek. Možným důvodem je i to, že muži s nízkou kvalifikací musí čelit rostoucí konkurenci z Východu, která prodává svoji práci pod cenou.

Genderové rozdíly v mírách zaměstnanosti v závislosti na věku rostou s věkem. U nejmladší věkové kategorie 15-24let jsou nejnižší. Ve druhé skupině 25-54let se zdá být pozice mužů a žen poměrně vyrovnána. V nejvyšší věkové kategorii 55-64let obecně zůstává na trhu práce výrazně více mužů než žen, což může být vysvětleno vyšším důchodovým věkem mužů a zároveň nižším důchodovým věkem žen, který se navíc dříve snižoval s narůstajícím počtem dětí. Ale i možnost odchodu do předčasného důchodu, který v České republice využívají více ženy než muži.

České ženy využívají velmi málo práci na částečné úvazky, což jim samozřejmě výrazně komplikuje možnosti sladování práce a rodiny. S dítětem do tří let pracuje v České republice pouze 17% žen. Modelu domácí péče odpovídá i délka rodičovské dovolené v ČR (3roky) a délka rodičovského příspěvku (do 4let věku dítěte). Ženy tak ve velké míře zůstávají na rodičovské dovolené či spoléhají na své prarodiče, jelikož jiné možnosti zajištění péče o dítě do tří let v případě, že chce žena zpět do práce, jsou velmi omezené. Služby placených ošetřovatelek – tzv. au-par, jsou zatím v České republice využívány spíše výjimečně, a to z finančních důvodů. Tyto okolnosti spolu s nedostupností částečných úvazků mohou vést až ke čtyřleté pracovní přestávce žen.

(1) SIROVÁTKA, T. et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. 1. vyd. Brno: Albert, 2006, s. 212 - 217

V České republice se celková nezaměstnanost od 1993 do současnosti více než ztrojnásobila. Zároveň míra nezaměstnanosti žen je od roku 1990 vyšší než nezaměstnanost mužů. Ženy také zůstávají déle v evidenci nezaměstnaných v průměru déle než muži. Míra nezaměstnanosti žen je v ČR téměř 10%. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných mužů a žen je u nás poměrně vyrovnaný.

Jiným ukazatelem genderových nerovností na trhu práce jsou mzdové rozdíly mezi muži a ženami. Tyto rozdíly můžeme zaznamenat ve všech vyspělých zemích. V České republice je mzdové znevýhodnění velmi silné - české ženy dosahují v průměru 75% platu muže. Obecně svobodné ženy dostávají okolo 80-90% platu svobodných mužů. Poměr platu vdaných žen vůči ženatým mužům je pak pouze 50-70%. A to je velmi alarmující.

Nabízí se hypotéza, že k tomu všemu negativně přispívá i slabá politika sladování práce a rodiny (nedostatek částečných úvazků či dlouhá rodičovská dovolená), které se nedaří podpořit ženy s malými dětmi v udržení kontaktu s trhem práce a umožnit jejich plynulý přechod zpět do pracovního procesu. Ovšem musíme brát v úvahu i to, že může jít o svobodné rozhodnutí ženy, která se chce věnovat dlouhodobě výchově svých malých dětí.

Jednou z možností, které nabízí trh práce, jak se rychle a efektivně vrátit do zaměstnání je **projekt evyna**. Ten je zaměřen na odstranění znevýhodnění u žen, které se vrací na trh práce po rodičovské dovolené. Pomocí vzdělávacích modulů se tak mohou ženy zdokonalovat v účetnictví, cizím jazyce, ekonomice, informatice či komunikaci. Cílem projektu je zvýšit možnost uplatnění absolventek vysokých škol ekonomického směru. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Po jejím absolvování získají ženy osvědčení.

3.3 Postavení ženy v současné české společnosti

Jaké je tedy postavení české ženy v současné společnosti? Změnilo se něco mezi postavením ženy a muže? Určitě. Něco k lepšímu, něco stagnuje. Naše společnost je

stále dosti konzervativní, a ženu vidí spíše u plotny než ve vedení velké firmy. Některé ženy se ovšem nebojí nahlas říci, co si skutečně myslí a jak vnímají svoji a mužskou roli ve společnosti.

Problematika feminismu skutečně hýbe světem. Ženské hnutí nevzniklo proto, aby se zabývalo svým vlastním postavením, přesto právě v tom směru nastolilo několik závažných otázek. Ať jde o problém reálného zrovnoprávnění ženy, odstranění všech forem diskriminace či ochrana práv ženy v práci a rodině. Předtím byla totiž žena spíš majetkem muže, který měl řadu pravomocí. Až historický vývoj přinesl ženám šanci usilovat o ekonomickou nezávislost a uplatnit se na „sňatečném trhu“, a vybrat si svobodně svého partnera.⁽¹⁾

A jaký je názor známých českých feministek na genderové postavení? Co mají společného režisérky Věra Chytilová, Helena Třeštíková, Petra Hůlová a Olga Sommerová? Zlobí je, že ve světě fungujícím dle mužských pravidel je k rovnoprávnosti ještě daleko. Nedorozumění mezi muži a ženami považují za civilizační nemoc. A shodují se, že muži jsou zbabělí a nerozumějí životu. (Právo 16. června 2007)

Olga Sommerová vidí cestu, jak dosáhnout rovnoprávnosti v prolnutí světů mužského, ženského, veřejného a soukromého. „Ať se otcí navrátí do rodin, ať mají povinnou rodičovskou dovolenou. Ženy by měly být sobečtější, myslet víc na sebe,..“ **Petra Hůlová** tvrdí, že žen ve vedení celé společnosti je málo. „Nejsem si jistá, jestli by se změnila politika, kdyby jich bylo víc. Jestli by společnost byla humánnější či soucitnější. Jinak jsou práva mužů a žen jakoby stejná. Ale stejné to není. Ženy ještě pořád mají tendenci nechat se vést muži. To je základní problém. Kdežto muž nic takového nechce, hledá ženu, se kterou mu bude dobře. Obdivovat ji nepotřebuje. A ženy mužům šéfovskou roli podporují.“ (Právo 16. června 2007)

Helena Třeštíková si zase myslí, že dnešní třicátnice jsou průbojnější a razantnější než jejich matky. Jediné, co musí stále řešit víc než muži, je to, jak skloubit kariéru a mateřství. Že dítě není jen záležitostí žen, ale obou partnerů. (Právo 16.6.2007)

(1) BURIÁNEK, J. Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1996, s. 104 - 105

Věra Chytilová pak apeluje, že na to, jak jsme vzdělaný národ, je to u nás, pokud jde o ženskou rovnoprávnost, zabeďněné. “Muži a ženy nemají rovné šance. V první řadě v ekonomické sféře, v odměňování. Žena se stejným vzděláním a stejnými zkušenostmi bere méně než muži na stejném místě. A to je skandální. Lepší to není ani v rodině. Muži se málo podílejí na rodičovských povinnostech. Ženy musí řešit těžkou otázku, zda nastoupí do praxe před mateřskou dovolenou, nebo po ní. Přitom nemohou mateřství příliš odkládat, pak může být pozdě.“ (Právo 16. června 2007)

Co zastoupení žen v politice? Polistopadový vývoj dokládá, že se ženy doposud nedokázaly příliš prosadit, a to i přesto, že mají kvality emancipované ženské populace, neboť mají relativně vysokou vzdělanostní úroveň. I když se ženy angažují ve veřejném životě méně jak muži, jejich zastoupení ve vrcholné politice je ještě nižší, než odpovídá jejich veřejné aktivitě.

Absenci žen v politice pocítuje spíše veřejnost než sami politici, ba co víc - dle opakovaných výsledků výzkumů vnímá česká veřejnost zastoupení žen v politice jako užitečnou. Někteří z politiků jsou však opačného názoru. Dle vyjádření Václava Klause z roku 1995 „nemá cenu ženský prvek cpát do politiky uměle a za každou cenu“ či vyjádření Cyrila Suka z roku 1998 o tom, že“ žena má ve společnosti vždy druhořadou pozici“. I když politici nespecifikují, proč o ženy ve veřejném životě nestojí, dá se z některých jejich výroků a postojů vytušit “obrana stávajících pozic“. Více žen v politice znamená pro muže výrazné ohrožení. Proč by se tedy měli muži svých výsad v této sféře sociálního života vzdát.⁽¹⁾

Každopádně pozice a situace ženy v politice je nejistá. Je otázkou, jakou roli v tom hrají tradiční zábrany a vůbec vzorce chování, rozdílné dispozice či rozhodovací styly mužů a žen. Budoucnost ženy v politice by tak mohla záviset na větší míře prosazení, vnímání individuality na úkor její „ženskosti“.

(1) VODÁKOVÁ, A. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha, Slon, 2003, s. 212 - 213

3.4 Dílčí závěr

Obecně je vyslovena podpora pro zaměstnanost žen, včetně přesvědčení, že toto zaměstnání nenaruší vztah matky a dítěte. Na druhou stranu lze dle české veřejnosti za největší bariéry v zakládání rodiny považovat špatné možnosti získání bydlení, problémy s nalezením práce a nepříznivou finanční situací. Tento postoj nicméně slabně v souvislosti s pohlavím, věkem a vzděláním. Např. některé ženy již dosti rázně požadují větší zapojení mužů v domácnosti.

Nezaměstnanost žen pečujících o děti je na trhu práce silně dělena dle vzdělání. Vyřazení z trhu práce na počátku pracovní kariéry se projevuje ještě v průběhu dalšího pracovního života, a to ve zvýšené míře nezaměstnaností a nižší mzdou, a to i době, kdy děti již odešli do školy. Znevýhodnění vyššího rizika nezaměstnanosti jsou schopny překonat pouze vysokoškolačky, jež často přijímají zaměstnání pod úrovní kvalifikace, zaměstnání méně náročná, často ve veřejném sektoru. Horší je pak, jako důsledek konkurence vysokoškolaček, situace žen středoškolaček.

Co znamená práce v životě ženy? Nakolik je pro ně důležitá? Proč téměř všechny ženy v produktivním věku pracují? Jak dokládá situace mnoha žen pracujících z ekonomické nutnosti, výkon placené práce je pro ně zároveň nástrojem osamostatnění, finanční nezávislosti či finančního zabezpečení nejen jich samotných, ale často i jejich rodiny. Kromě toho je práce pro většinu žen i možností zisku „sociálního kapitálu“ - tedy cenných profesních, osobních kontaktů, včetně možnosti navazovat přátelství i jiné intimní vztahy.

„Placená práce tvoří beze sporu důležitou složku identity českých žen. I když rodina má v životě většiny žen přednost před placenou prací, ženy bez práce být nechtějí. I když doposud u nás ženy prakticky nevolily mezi prací a rodinou, protože zvládaly většinou obojí. Je tu však ještě jeden rozpor. Přes plné pracovní nasazení i určitou satisfakci z práce nemá většina českých žen kariérové ambice nebo jejich ambice bývají mnohem slabší v porovnání s muži.“⁽¹⁾

(1) VODÁKOVÁ, A. Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha: Slon, 2003, s. 195 - 196

Souvisí to s tím, že úspěch mužů v práci předpokládá podporu manželky, zatímco ženy dělající kariéru s něčím takovým ze strany muže zpravidla počítat nemohou. Ženy, jež se orientují na práci i svou kariéru doposud žily převážně ve dvou kariérových manželstvích, kde se s pomocí partnera sice počítá, ale ženu to nikterak nezbavuje zodpovědnosti za chod domácnosti a fungování rodiny. Proto dnes převážně mladá generace žen zaměřených na kariéru žije buď bez partnera, nebo s partnerem, ale bez dětí. Zatímco mladí muži nemusí tak dalece volit (mohou mít práci i rodinu), mladé ženy se stále častěji musí rozhodnout pro jedno či druhé.

V České republice se ovšem dívá „skrze prsty“ na ženu, která si vedle dítěte buduje svoji vlastní kariéru. A muž, jenž je jí v tom nápomocen a přebírá zodpovědnost za dítě a domácnost, je pak považován za „bačkoru“. A to i těmi ženami, které by sami chtěli, aby jim jejich partner pomáhal více v domácnosti. I když žen orientujících se na kariéru je v porovnání s minulostí více, dosahují úspěchu spíš jen jako jednotlivci. V porovnání s muži zůstávají ženy ve společnosti stále „druhořadé“, neboť nedosahují takových příjmů, prestiže ani celkového společenského statusu jako muži. Zůstane-li žena v domácnosti, je to nesporně výhoda pro její rodinu, ne tak pro stát, protože neplatí žádné daně. Naopak pracující, zaměstnaná žena je přínosem nejen pro svou rodinu a domácnost, ale i pro stát.

Za velmi výrazný rys ženské práce či ženský pracovní sklon je považována chuť či potřeba zabývat se lidmi, komunikovat s lidmi. Při takových pracích se dobře uplatňují některé dovednosti či přednosti žen. Posledním, často uváděným znakem žen a jejich práce je nechuť a neschopnost vykonávat vedoucí funkce a naopak větší schopnost i ochota přijmout podřízené postavení. Bývá to spojováno s předpokladem nedostatku organizačních schopností žen, s jejich nízkými aspiracemi, s obavou z moci, s uznáváním mužů jako přirozených vůdčích typů apod. Tyto názory mají oporu ve faktu. Že v historii i současnosti najdeme jen minimum žen ve vůdčích pozicích.

4. Krize rodiny?

4.1. Kombinace práce a rodiny

Jak tedy může žena skloubit svoji touhu po mateřství a dítěti s právem na práci a uplatnění v ní? Studie, jež se zabývaly vlivem mateřské a rodičovské dovolené na zaměstnanost žen, ukazují, že kratší či středně dlouhá rodičovská dovolená (asi do jednoho roku věku dítěte) posiluje vazbu žen k trhu práce, ovšem má negativní dopad na kognitivní vývoj dítěte. Naproti tomu delší mateřská dovolená (dva až tři roky věku dítěte) má negativní dopad na vazbu žen k pracovnímu uplatnění, dopad na vývoj dítěte je pak zanedbatelný, pro dítě spíše pozitivní.⁽¹⁾

Ovšem ne každá žena má tu možnost, aby se mohla zařadit do pracovního procesu, kdy ona sama chce a potřebuje. Chybí práce na částečný úvazek, chybí předškolní zařízení pro děti do tří let – hlavně jesle. Ty byly mohutně rušeny v devadesátých letech, kdy se začala snižovat porodnost a zvyšovat rodičovská dovolená. Vždyť například dnešní třicátníci navštěvovali jesle již ve svých osmnácti měsících, kdy se jejich matky navracely zpět do svých zaměstnání. V současnosti, době baby – boomu, tak chybí mnoho funkčních školek, hlavně ve větších městech.

Pro české muže a ženy je nadále **hodnota rodiny a dítěte** významná, stejně jako je významná hodnota práce a zaměstnání. Rodičovství dává člověku obrovskou motivaci, ale také ho ohromně svazuje. A mění. Rodina je místem, kde se formují hodnoty. Dítě potřebuje vzor rodiny. Když partnerství nevyjde, je to jiná věc, ale pořizovat si dítě s tím, že ho budu vychovávat sama, to mi vůči němu nepřijde fér. Dítě potřebuje dva elementy – mužský i ženský – a to v ideálním případě dohromady.

Současná česká politika je politikou rodinou. Došlo takřka k úplnému přesunu péče o děti do tří let do rodin, a péče matky. Sociální politika České republiky slaví úspěch, obyvatel ČR stále přibývá. Narodilo se nejvíc dětí od roku 1993. V roce 2007 se

(1) SIROVÁTKA, T. et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. 1. vyd. Brno: Albert, 2006, s. 106

narodilo 114 600 dětí. Češky tak využily poslední rok platnosti výhodných populačních opatření, které reforma veřejných financí totiž výrazně od ledna 2008 očesala. Porodné se od ledna příštího roku sníží na 13tisíc a mateřská ve výši 7600 se bude vyplácet jen 3roky. A ne všechny ženy jen pro to přestanou rodit děti. Na vrcholu svých reprodukčních sil se nachází ženy a muži narození v sedmdesátých letech. Třicátníci a třicátnice, kteří by již měli být finančně a bytově zabezpečeni, a také psychicky připraveni na příchod nového života. Až odrodí silné ročníky sedmdesátých let, počet narozených dětí opět klesne, tvrdí demografové. (Deník Právo 21. září 2007)

Ovšem ne každá žena touží po tom mít dítě. Ať už je to z jakýchkoliv důvodů, je to jen a jen její rozhodnutí. Dnešní doba jí v tomto rozhodnutí podporuje nejen objevem antikoncepce, ale v neposlední řadě i interrupcí. Má mít tedy přednost právo ženy na „vlastní břicho“, jak se vyjadřují příznivci interrupcí, nebo má mít přednostní právo na život počaté dítě? Další otázky se ptají. Odkdy je zárodek lidskou bytostí, jejíž práva mají být chráněna zákonem? V kterých případech je žádoucí zabránit pomocí interrupce narození defektního dítěte? U nás platí Zákon o umělém přerušení těhotenství č.66/1986, ve kterém se říká, že stačí ženě písemná žádost, po které je její těhotenství nepřesahující délku 12 týdnů za úhradu přerušeno. Neberme ženě tuto možnost, jak se o to snažili někteří politici ve smyslu „Právo nenarozených na život“ v roce 2005 novelizací tohoto zákona.⁽¹⁾

Já osobně si ovšem život bez dítěte nedovedu představit. Podle mne, dítě dá vašemu životu smysl. Může se to zdát, jako naučená fráze, ovšem myslím, že většina žen mi dá za pravdu. Když chce žena dítě, je pro to schopna udělat cokoliv. A skloubit zaměstnání s rodinou jde také dobře, za předpokladu, že máte spolehlivého partnera, který je vám oporou. A je zde opět otázka dobrého výběru partnera, který bychom my ženy neměly podceňovat. Vždyť každá z nás touží po klidné, spokojené a hlavně úplné rodině.

(1) MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 2. vyd. Praha: Slon, 1997, s. 47

4.2 Děti, sňatek versus nesezdané partnerství

Změny v demografickém chování ve vyspělých zemích v průběhu 19. století a na počátku 20. století se projevily především snižováním porodnosti a dětské úmrtnosti. Sňatečnost je i nadále vysoká, nemanželské děti byly výjimkou a možnost rozvodu či uměle přerušeno těhotenství prakticky neexistoval.

Postupem doby však došlo k růstu nesezdaných soužití, zvyšování podílů dětí narozených mimo manželství a k zvyšování věku matek v době prvního porodu. K snížení a regulaci porodnosti přispělo i masové rozšíření antikoncepce, které umožnilo ženám chápat mateřství jako svobodnou volbu. V České republice tyto nové tendence nastoupily až po roce 1989, tj. s určitým zpožděním ve srovnání se západní a severní Evropou, ale jejich nástup byl velmi rychlý.

Přesto se počet sňatků v loňském roce zvýšil oproti roku 2006 o 4300 párů - své ANO si loni řeklo 57 200 párů, zvýšil se věkový průměr snoubenců. V roce 2007 se rozvedlo 31 100 manželství. V počtu rozvodů patří Česká republika i nadále v mezinárodním srovnání k zemím s nejvyšší rozvodovostí. Navrhovatelkami rozvodu jsou zhruba ze dvou třetin ženy. Jedním z hlavních negativních důsledků vysoké rozvodovosti je vznik neúplných rodin, neboť rozvody manželství s dětmi představují téměř $\frac{3}{4}$ z celkového počtu rozvádějících se manželství. 88% žen pak stojí v čele těchto neúplných rodin. (Deník Právo 20. března 2008)

Demografové ale upozorňují na vysoký počet nemanželských dětí, kterých se v loňském roce narodilo 34,5% z celkového počtu narozených dětí.. U tří z deseti dětí, které přišly na svět mimo manželství, chyběly údaje o otci. Nejvíce narozených dětí mimo manželství se rodí v příhraničních oblastech, kde jsou nejnižší výdělky a nejvyšší nezaměstnanost. Což souvisí s ekonomickou situací, ženy nespolehnají na svého partnera, ale na stát. A tím, že si neberou otce svých dětí, nebojí se snad, že je opustí a zradí, a ony zůstanou samy? Anebo jen lidé přestali věřit „svátosti manželství“? Určitě z každého něco. Současná doba je už prostě taková, lidé jsou nedůvěřiví, bojí se dát najevo své city, ženou se za ekonomickým blahobytem. (Deník Právo 25. srpna 2007)

„Výběr životního partnera má v dnešní době daleko větší význam než v minulém období. Kromě vztahu lásky by měla žena zvážit i ekonomické možnosti své i svého partnera, zda chce nadále zůstat v zaměstnání, či se věnovat dětem a rodině. Otázky, kdy založit rodinu, za jakých podmínek a další okolnosti týkající se společného života, by měly být zváženy předem. Nová doba podněcuje nová rozhodování i ve volbě životního partnera. Na tyto okolnosti by měla žena pamatovat dřív, než své životní rozhodnutí vysloví.“⁽¹⁾

Co je tedy pro děti nejlepší? Určitě pro ně není až tak důležité, zdali jsou jejich rodiče manželé či pouze partneři. Důležitější je, s jakou láskou, jak se ke svým potomkům chovají. To, v jakém prostředí vyrůstají, se pak odrazí v jejich partnerském životě. Jak se k nám chovali naši rodiče, dále přenášíme na své potomstvo, i bezděčně. Naše vzdělání, poloha bydliště, věk, povolání, zájmy, náboženská víra, šťastné dětství, abnormální rysy osobnosti - to vše má vliv. Měli bychom se snažit dávat dětem dobrý příklad, a pokud to nejde, raději volit rozchod.

Co tedy dělat? Vzít se či žít spolu na „psí knížku“? Každému z nás vyhovuje něco jiného. Češi však přesto dají více na společnost, která požaduje sňatek. Manželství není přežitek, přestože se každý z nás většinou rozhodne pro sňatek kvůli dětem a společnosti. Ta totiž zvýhodňuje manželské páry, lidé se jinak dívají na svobodnou matku se dvěma dětmi než na vdanou. A je jedno, že ta svobodná má spokojenější svazek než tak vdaná. Ale to už si musí každý z nás obhájit sám.

Manželství je prý instituce, v níž se člověk učí celý život. Jak ukazují poslední statistiky, lidem se moc učit nechce a raději se rozvádějí. Nějak si už začínáme zvykat na to, že manželství je normální uzavřít na pět či patnáct let a pak to zkusit s někým jiným. Pro katolickou církev je manželství nerozlučitelné, tedy vlastně věčné. Aby svým ovečkám pomohla, zavedla předmanželská školení, kde se mladí snoubenci učí, jak se chovat, aby jim společné soužití skutečně vydrželo. Základním mottem kurzů je, že manželství je fajn a je dobré do něj jít. (Deník Právo 24. listopadu 2007)

⁽¹⁾ BRTNÍKOVÁ, M. Důvěrně o muži, důvěrně o ženě. 1. Vyd. Praha: Naše Vojsko, 1992, s. 179 - 180

4.3 Podoba rodiny se mění

Tak jako se za posledních několik desítek let změnila společnost, změnilo se i postavení ženy v rodině, rodina sama. Žena naší civilizace především získala velkou sexuální svobodu – výběr partnera, předmanželský a mimomanželský sex, možnost se rozvést. Začala pronikat do zaměstnání, dříve kvalifikovaných jako „mužská“, objevují se i v politice. Muži se ale nehrnou do práce v domácnosti a do opatrování dětí, ani do „ženských zaměstnání“. V dřívějších dobách závisela schopnost žen přežít rozvod na tom, zda si našly jiného partnera. Nyní, když mají vlastní příjem či finanční podporu, přestala tato omezení platit, osamělí rodiče dokážou přežít.

Časté rozpady manželství či partnerství mají očividně hluboký vliv na mezilidské vztahy mezi manžely, mezi bývalými manžely a zejména pak mezi dětmi a rodiči. Nárůst počtu rozvedených osob spolu s růstem počtu svobodných matek znamená také velké zvětšení bytového fondu a zároveň významné zmenšení průměrné velikosti domácnosti. V některých velkých evropských městech již převažují jednočlenné domácnosti.⁽¹⁾

„Do manželství dnes vstupují oba partneři s podstatným fondem sexuálních zkušeností. Od manželství dnes ženy, stejně jako muži, očekávají právo na sexuální rozkoš. Mnohé z žen považují bohatý a uspokojení poskytující sexuální život za podmínku úspěšného manželství. Nejsou-li spokojeny, neváhají hledat lepší jinde. Výzkumy zjišťují, že v manželství trvajících déle než pět let je podíl těch, kdož mají zkušenost s nevěrou, mezi muži a ženami vyrovnaný. Znamená to už, že nevěrníci už nehřeší s lehkými ženami, ale s nevěrnice.“⁽²⁾

Všeobecně lze pozorovat, že rodinný cyklus ztratil svou stereotypnost. Ženy odkládají narození prvního dítěte, mateřství si dovolují až po dosažení plánovaného úspěchu. Propad porodnosti mají na svědomí i děvčata narozená v sedmdesátých letech, která odkládají své mateřství. Není však jasné, kolik z těch, které chtějí založit rodinu, jen jim na to nezbýval čas, už ji nikdy nezaloží.

(1) GOODY, J. Proměny rodiny v evropské historii. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, s. 184 - 185

(2) MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. 1. vyd. Praha: Slon, 1999, s. 209

Dva nepřímé faktory dnes ohrožují lidstvo. Zvýšily se podíly homosexuálů a lesbiček v populaci, lze stěží předpokládat, že by se tak podstatně změnil podíl biologicky dané homosexuální orientace v populaci - spíše je to třeba připsat kulturní změně. Druhým takovým nepřímým faktorem orientace na nerodinný život je vzestup neplodnosti, která může být považována za civilizační chorobu.

Důvodů, proč v Česku prudce roste počet jednočlenných domácností, je několik. Mladí lidé v produktivním věku nechtějí zakládat rodiny a žijí tzv. single. Nejsou děti, ani adolescenti, k dospělosti jim však chybí jeden tradiční znak – vlastní rodina. Čím déle člověk žije sám - upozorňují psychologové - tím hůře dokáže navazovat normální kontakty či začít s někým žít.

V Česku se navíc stále hodně rodin rozvádí – rozvodem končí každé druhé manželství. V těchto neúplných rodinách žije přes 400 tisíc dětí. Každý rozvod má stránku ekonomickou, právní a osobní, a představuje pro všechny zúčastněné většinou zátěž na mnoho let. **Rozvod je trauma** nejen pro rozvádějící se manžele, ale i jejich děti. Proto je na každém z nich, aby se, s ohledem hlavně na své děti, chovali vůči sobě fér. Bohužel, ne každý je toho schopen, a pak vznikají velmi vyhocené situace, které dosti často končí na Policii či u lékaře - psychiatra. Všichni účastníci rozvodu něco ztrácejí – dospělí partnera, děti fyzickou přítomnost otce, někdo v souvislosti s rozvodem musí změnit bydliště či ztrátu finanční jistoty.

„Česká rodina se po mnoho století utvářela jako katolická rodina. Uvážíme-li pak, o jak dlouhou tradici se může opřít katolické pojetí rodiny, jak suverénní byl jeho monopol, je až s podivem, nakolik se v historicky relativně krátkém čase situace právě v této instituci změnila. Pouhé počty rozvodů, nemanželských dětí, ale i stoupající počty nemanželských soužití stačí, aby i nábožensky zaujatý pozorovatel konstatoval, že řádná katolická rodina se dostává do postavení téměř mizejícího reliktu.“⁽¹⁾

(1) MOŽNÝ, I. Moderní rodina, mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, s. 63

4.4 Dílčí závěr

Rodina se v posledních desetiletích dosti podstatně proměnila ve všech rozvinutých zemích naší civilizace. Tato změny se samozřejmě týkají i české rodiny. Určité zpoždění proti evropskému vývoji, dané čtyřicetiletou izolací české společnosti od západní civilizace, se dynamicky vyrovnalo od okamžiku, kdy se v devadesátých letech Česko znovu otevřelo světu.

V Česku vzrůstá počet jednočlenných a neúplných rodin. Stále více lidí žije v České republice osaměle, počet jednočlenných domácností se za posledních 30 let téměř zdvojnásobil. Dle Českého statistického úřadu bude podíl jednočlenných domácností dál růst až ke hranici 35%, z toho většinu tvoří osaměle žijící ženy - 57%. Tento trend, pokud na něj společnost včas nezareaguje, má velmi vážné dopady do ekonomiky, zdravotnictví a sociálního systému, varují experti.

Reprodukční změny, počty narozených v České republice, které v rozpětí pouhých dvou generací kolísají v obrovském rozpětí mezi 90 a 190 tisíci novorozenci ročně, dále stálý vzestup rozvodovosti a tím pochopitelně spojený vzestup nejistoty při uzavírání manželství a zakládání rodiny, to vše činí život obtížnější. Touha po dítěti se u ženy předpokládá, stejně jako její plodnost, která ovšem do značné míry kolísá v závislosti na věku. U žen je maxima plodnosti dosaženo ve stáří kolem 24roku, pak poměrně rychle klesá. Žena musí k mateřství dozrát. Dívka, která ještě nemá 18 let, má úplně jiné představy o mateřství než ta, které se např. dlouhá léta nepodařilo počít, a narodí se jí vymodlené dítě.

Dnešní rodina ztratila mnohé funkce, které ji dříve udržovaly pohromadě. Zato však mimořádného významu nabyly dvě základní, a to citové uspokojení všem svým členům a připravenost dětí pro život ve společnosti. Mnohé sociologické studie ukazují, že se vlastně splnil romantický ideál lidstva - mladí lidé se žení a vdávají z lásky! Přitom však stoupající křivka rozvodů neklamně ukazuje, že citové pouto, na němž si rodina zakládá, je sice krásné a vzácné, avšak křehké.⁽¹⁾

(1) MATĚJČEK, Z. Rodiče a děti. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, s. 330

Co nás tedy ve změně rodiny čeká? Pokud jde o stálost rodinného svazku, historikové se shodují na tom, že od počátku šestnáctého století, kdy se to dá spolehlivěji sledovat, je s jistým kolísáním stejná. Nezměnila se. Pravděpodobnost, že děti budou vychovány úplným párem rodičů, kteří je zplodili, nebyla nikdy výrazně větší ani menší, než je dnes, při téměř 30 % pravděpodobnosti rozvodu. Takže tady se nijak výrazné změny nedočkáme.⁽¹⁾

Co tedy čeká české rodiny v nejbližší budoucnosti? České ženy a dívky nebudou do manželství a rodičovství spěchat. Zesílí vůle k nepočetí, odložení mateřství. I u mužů. Poroste počet nesezdaných partnerství. Anebo sezdané, ale odkládající mateřství. Děti v rodině nepřibudou – spíše naopak, ubude asi potratů. Zvýší se podíl svobodného mateřství. **Poroste počet jednočlenných domácností**, starých lidí, o které se nebude moci nikdo postarat. A všichni tito lidé se budou spoléhat na pomoc státu.

Debata o údajné krizi rodiny probíhá již po desetiletí a její výsledky nejsou jednoznačné. Nesporným faktorem je nárůst rozvodovosti v posledních desetiletích, četnost druhých a třetích sňatků. Dále rozdělení mateřských a otcovských rolí. V rodině upadá vzájemná komunikace, čas strávený v rodině se zdá být neperspektivní. Přežije tedy tradiční model rodiny? To záleží pouze na každém z nás. Pesimistickou předpovědí je přechod od domácnosti s jedním živitelem (muž či žena) k domácnosti se dvěma příjmy (manželství) a odtud k rodině s jedním rodičem (rozvod).

⁽¹⁾ MOŽNÝ, I. Moderní rodiny, mýty a skutečnosti. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, s. 148 - 152

Závěr

Nepopírám, že to, že jsem žena, mělo velký vliv na mou bakalářskou práci a celkový pohled na muže a ženy. Možná zapůsobila i „frustrace“ z již skoro dvouletého maratonu péče o malé dítě a domácnost. Dále absence sociálních kontaktů, i když studium na vysoké škole mi velmi pozvedlo sebevědomí a poněkud zamezilo mé sociální izolaci. Nepatřím mezi ty ženy, které se bezmezně věnují výchově svých potomků, ani se nepovažuji za feministku. Ano, pečlivě se o mé dítě starám, ale také ráda posedím se svými vrstevnicemi či zajdu někam za kulturou. Ale bohužel jen velmi zřídka. Přesto bych neměnila, rodičovskou dovolenou si užívám, beru ji jako relaxaci a čas vhodný ke studiu.

Přesto si myslím, že pokud žena či muž najdou toho - tu „pravou“, pak je jedno, zdali je vám sedmnáct let či třicet dva let. Pokud si oba partneři ve většině věcí vyhovují, tolerují své nedostatky či zlovyky, tak určitě společnými silami překonají překážky, které jim společná cesta životem určitě přinese. A o tom společné soužití dvou lidí je - být spolu nejen v dobách dobrých, ale i těch zlých.

Žena to pak má o to těžší, že musí skloubit svoji pracovní i mateřskou stránku. Naše společnost totiž jaksi očekává, že to bude právě ona, která se přizpůsobí své rodině. Hledá si většinou proto takové zaměstnání, které jí umožní hladkou péči o děti a rodinu. Zaměstnavatelé s tím jaksi počítají, platové ohodnocení je tím pádem nižší než u mužů, kteří se mohou práci více a déle věnovat. Proto v českých zemích nacházíme na vedoucích postech v drtivé většině muže. Stejná situace je pak i v politické či podnikatelské sféře. Potrvá ještě velmi dlouho, nežli se tato situace alespoň minimálně zlepší? Pokud totiž na ženě zůstane břemeno starostí o rodinu a děti, nikdy nedosáhne takových postů jako muž. A ne každá žena se chce rodiny vzdát ve prospěch kariéry.

I přesto ženy udělaly za poslední dobu velký skok, jak ve sféře rodinné, pracovní, tak i společenské. Ženy zaznamenaly vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných osob ve věku do 34let, od 35roku je situace opačná. Výrazně více vysokoškolsky vzdělaných mužů než žen je v nejvyšší věkové kategorii – 65let a více. Přesto mají stále muži vyšší mzdu, a to jak podle všech kategorií zaměstnání, tak i podle vzdělání.

Přesto se dá očekávat pozvolný „nástup“ žen. Ženy i muži vstupují do prvního manželství v pozdějším věku, ženy rodí v pozdějším věku. A také platí, že **pokud v minulosti byla rodina ženským údělem, dnes může být její volbou**. V čele neúplných rodin stojí převážně ženy. Tak jako ve všech vyspělých zemích, i v České republice populace pomalu stárne. Ženy se v průměru dožívají vyššího věku než muži. Využívají možnosti studia ve vyšším věku, tzv. školy třetího tisíciletí, aktivně se zapojují do všech sfér společenského života. (Statistická ročenka z 5. listopadu 2007).

Musím připustit, že až teprve celkovou analýzou shromážděných informací se má představa o vývoji a postavení ženy v naší společnosti poněkud změnila. Je mi jasné, že jsem se věnovala pouze zlomku celého komplexu problému, a tedy moje představa není jistě zcela ucelená. Bylo by určitě fajn, kdyby se muži stali ženám oporami ve všech směrech – nejen finančních a citových.

Možná se některým může zdát, že na muže hledím poněkud pesimisticky a nevraživě, a z žen dělám chudinky, které musejí dřít od rána do večera. Jenomže já i moje vrstevnice, perspektivní třicátnice, máme problém nejen vůbec si nějakého vhodného partnera najít, ale pak mu nedělat služku či druhou maminku. Čeští muži jsou prostě dle mého názoru takoví. A protože je statisticky dokázáno, že v každé generaci se rodí více děvčátek než chlapců, tak si je jaksepatří hýčkáme.

Jsem přesvědčena, že pokud my ženy sami změním pohled na tradiční model rodiny, rozdělení ženských a mužských povinností a přestaneme muže šetřit a rozmazlovat, tak přijde změna. A oni pochopí, že se musí více snažit nám pomáhat. Nejen v domácnosti, ale i při výchově vlastních dětí. Bude to trvat, možná k tomu naše společnost nikdy nedospěje, přesto věřím, že se postoj mužů k nám ženám, zlepší.

RESUMÉ

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou současného postavení ženy v české společnosti a rodině. Cílem mé práce bylo zjistit, jak současná, moderní žena zvládá svoji rodinnou a pracovní roli či zdali má čas se vzdělávat a věnovat svým koníčkům. Bohužel jsem musela konstatovat, že většinou jí chybí čas, který by věnovala jen sama sobě. Vždy je to na úkor něčeho – rodiny, partnera či zaměstnání.

Téma bakalářské práce jsem rozdělila do čtyř kapitol. V té první, nazvané „Rodina, její význam“ jsem se zaměřila nejen na historii rodiny jako takové, ale i na změny, kterými ta současná nyní prochází. Určitě se zlepšila životní úroveň lidstva, lidé se dožívají vyššího věku, drtivá většina novorozenců přežívá. Ovšem také se snižuje počet dětí v rodině, a rodinná pospolitost a soudržnost pomalu mizí. Lidé se ovšem mohou brát z lásky, anebo žít se svým partnerem beze sňatku, což bylo dříve nemyslitelné.

Druhou kapitolou, nazvanou „Postavení ženy v rodině, tradiční dělba rolí“, se zabývám rozdělením povinností v domácnosti. Problému, který trápí nejednu českou ženu. A to partner, který by byl nejen pomocníkem při výchově dětí, ale i pomocníkem při domácích pracích. Bohužel, naši muži nejsou takoví. Nepomáhají s domácími pracemi, ani s výchovou svých dětí. Proč ale? Myslím si, že česká společnost, ženy i muži, jsou tak vychováni. Jejich pojetí je tradiční, muži mají přeci vydělávat a ženy se starat o děti a domácnost. Že přitom ženy musí chodit také do práce, jaksi všichni opomíjí.

Třetí kapitola zvaná „Žena versus kariéra“ je věnována ženě české na trhu práce, jejím možnostem, které v současnosti má. Přestože roste vzdělanost a ambice českých žen, stále se nemůžeme mužům rovnat. Nejenomže stejně vzdělané ženy berou méně peněz než stejně vzdělaní muži, také chybí na vedoucích a manažerských postech, na které mají kolikrát daleko lepší kvalifikaci. A tato diskriminace je i v dalších oblastech společenského života. Na rozvedenou ženu se pohlíží jinak než na rozvedeného muže, žena obětující rodinu kariéře je považována za bezcitnou, muž je nazýván úspěšným. A tak bychom mohli pokračovat.

V poslední kapitole nazvané „Krise rodiny?“ jsem se zabývala otázkou, zdali se dvacáté první století stává pro rodinu kritickou, jestli je možno vychovat psychicky a fyzicky zdravého jedince. V době, kdy mizí klasické vzory rodiny, jako milující rodiče a prarodiče, v době nesezdaného soužití či problému jedináčků. Protože se muži i ženy nejprve snaží sociálně a finančně zabezpečit, odkládají tak své rodičovství na pozdější věk. A hlavně u žen tento odklad může být problém. Nakonec se svého dítěte a rodiny vůbec nemusí dočkat. Ani muži nemají vyhráno. Zdá-se, že novodobou civilizační chorobou se stává neplodnost. Takže i jim hrozí osamělost a bezdětnost. Proto tvrdím, že by si vše měli ženy i muži správně načasovat, a dlouho neodkládat svá rodičovství.

ANOTACE

VEIGLOVÁ, Martina. Postavení ženy v české rodině a společnosti. Bakalářská práce. Brno. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a Institut mezioborových studií Brno, 2008, 43s.

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na českou ženu, na její možnosti uplatnění na trhu práce ve srovnání s muži. Dále na možnost skloubení rodiny, touhy po dítěti a jeho výchovy s jejím pracovním uplatněním. Snažila jsem se zjistit, jak moderní česká žena zvládá svoji rodinnou a pracovní roli, zdali přitom všem má ještě čas a elán se vzdělávat či věnovat svým koníčkům.

Klíčová slova:

genderové rozdíly, ženská role, mužská role, zaměstnání, klasická rodina, dárkyně života, rodičovská dovolená

Annotation :

In my work I focused on Czech woman and her possibility to assert herself in employment market in comparison with men. I also focused on woman's possibility to cohere familycare, longing for children and upbringing them with her possibility to assert herself in work. I tried to find out, how Czech woman manage her part in family and work, and if she is able to find some time and ambition to educate herself or apply herself to her hobbies.

Keywords :

gender differences, woman part, man part, work, classic family, life donor, family holiday

Seznam použité literatury a pramenů

1. BRTNÍKOVÁ, M. *Důvěrně o muži, důvěrně o ženě*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1992, 205 s.
2. BURIÁNEK, J. *Sociologie pro střední školy a vyšší odborné školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna: 1996, 126 s.
3. FRIEDLANDEROVÁ, H. TUČEK, M. a Median. *Češi na prahu nového tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Slon, 2000, 223 s.
4. GOODY, J. *Proměny rodiny v evropské historii*. Oxford, Blackwell publishers 2000, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, 229 s.
5. GRAY, J. *Mars a Venuše na pracovišti*. 1. vyd. Praha: Práh, 2003, 281 s.
6. HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976, 231 s.
7. HORSKÁ, P. et al. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. 1. vyd. Praha, Panorama, 1990, 474 s.
8. KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. 1. vyd. Praha: Slon, 2005, 158 s.
9. KŘIKAVOVÁ, A. *Islám—ideál a skutečnost*. 2. vyd. Praha: Baset, 2002, 311s.
10. LE GOFF, J. *Kultura středověké Evropy*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1991, 747 s.
11. LENDEROVÁ, M. et al. *Eva nejen v ráji*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002, 198 s.
12. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, 335 s.

13. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha: Slon, 1997, 144 s.
14. MOŽNÝ, I. *Česká společnost, Nejdůležitější fakta o našem životě*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 207 s.
15. MOŽNÝ, I. *Moderní rodina, mýty a skutečnosti*. 1. vyd. Brno: Blok, 1990, 184 s.
16. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: Slon, 2006, 311 s.
17. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Slon, 1999, 251 s.
18. NEVORÁNEK, J., ŘEHOŘ, A. *Kapitoly ze sociologie rodiny*. 1. vyd. Brno: IMS, 2005
19. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 294 s.
20. PREKOPOVÁ, J. *Malý tyran*. 5. vyd. Praha: Portál, 2007, 156 s.
21. SIROVÁTKA, T. Et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. 1. vyd. Brno: Albert, 2006, 279 s.
22. VODÁKOVÁ, A., VODÁKOVÁ, O. *Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?*. 1. vyd. Praha: Slon, 2003, 356 s.
23. WARSHAK, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1996, 237 s.
24. Deník Právo ze dne 16.6, 4.8, 25.8, 11.9 a 24. 11. 2007, 20. 3. 2008
25. www.evyna.pef.czu.cz,
26. www.czso.cz, Český statistický úřad

Přílohy:

Mini anketa - časový snímek muže a ženy, která byla provedena v malém městě na jihu Moravy, Česká republika.

Svobodná bezdětná žena – všední den		Svobodný bezdětný muž – všední den	
spánek	8 hodin	spánek	8 hodin
jídlo	3 hodiny	jídlo	2,5 hodiny
zaměstnání	8,5 hodiny	zaměstnání	11 hodin
domácí práce	1 hodina	domácí práce	0 hodin
televize	2 hodiny	televize	0,5 hodiny
zájmy, přátelé	0,5 hodiny	zájmy, přátelé	1,5 hodiny
odpočinek	1 hodina	odpočinek	0,5 hodiny

M.J., 33 let, Břeclav, ekonomka

M.Ř., 31 let, Lednice, daňový poradce

Svobodná bezdětná žena - víkend		Svobodný bezdětný muž - víkend	
spánek	10 hodin	spánek	9 hodin
jídlo	3 hodiny	jídlo	2,5 hodiny
zaměstnání	0 hodin	zaměstnání	2 hodiny
domácí práce	3 hodiny	domácí práce	0 hodin
televize	4 hodiny	televize	2,5 hodiny
zájmy, přátelé	2 hodiny	zájmy, přátelé	5 hodin
odpočinek	2 hodiny	odpočinek	3 hodiny

M.J., 33 let, Břeclav, ekonomka

M.Ř., 31 let, Lednice, daňový poradce

U bezdětných mužů a žen není takový markantní rozdíl v poměru domácích prací. Většinou žijí ještě u svých rodičů, anebo se již osamostatnili. A musí si sami řídit svůj život, a tedy i uklízet. Myslím, že jedině tak se svobodný, osaměle žijící muž naučí nejen uklízet, ale i vařit či prát. Pokud tedy nepožádá svoji přítelkyni. Ovšem ne každý pak tyto dovednosti pak dá všanc, když již se ženou žije. Ta, jaksí automaticky, přebírá všechny domácí práce a muž jaksí zapomene, že někdy něco podobného uměl a dělal.

Vdaná pracující žena, 1 dítě – všední den		Ženatý pracující muž, 2 děti - všední den	
spánek	8 hodin	spánek	8 hodin
jídlo	1 hodinu	jídlo	3 hodiny
zaměstnání	8 hodin	zaměstnání	8 hodin
domácí práce	1 hodinu	domácí práce	0 hodin
televize	1,5 hodiny	televize	3 hodiny
zájmy, přátelé	2,5 hodiny	zájmy, přátelé	0 hodin
odpočinek	0,5 hodiny	odpočinek	1 hodina
péče o rodinu	1,5 hodiny	péče o rodinu	1 hodina

J.B., 39 let, Břeclav, policistka

J.V., 34 let, Břeclav, policista

Vdaná pracující žena, 1 dítě - víkend		Ženatý pracující muž, 2 děti - víkend	
spánek	8 hodin	spánek	10 hodin
jídlo	1 hodinu	jídlo	3 hodiny
zaměstnání	0 hodin	zaměstnání	0 hodin
domácí práce	4 hodiny	domácí práce	0 hodin
televize	2 hodiny	televize	3 hodiny
zájmy, přátelé	2 hodiny	zájmy, přátelé	1 hodina
odpočinek	4,5 hodiny	odpočinek	4,5 hodiny
péče o rodinu	2,5 hodiny	péče o rodinu	2,5 hodiny

J.B., 39 let, Břeclav, policistka

J.V., 34 let, Břeclav, policista

Klasická ukázka toho, že ženatý muž spoléhá na svoji drahou polovičku. Muži, i když jsou to mladí, třicetiletí vysokoškoláci bydlící v panelových bytech, stále nepomáhají svým drahým polovičkám. Nepopírám, že se mezi muži najdou výjimky, ale můj vzorek mužů to bohužel nebyl. Určitě i oni však alespoň občas vynesou smetí, uvaří oběd. Ale bohužel by to v celkovém součtu nedalo ani půl hodiny týdně, takže jsem to do svých kolonek nezahrnula.

Vdaná žena na rodičovské dovolené, 1 dítě – všední den		Ženatý muž na rodičovské dovolené, 2 děti – všední den	
spánek	10 hodin	spánek	9 hodin
jídlo	1,5 hodiny	jídlo	2 hodiny
zaměstnání	0 hodin	zaměstnání	0 hodin
domácí práce	3 hodiny	domácí práce	1 hodina
televize	1, 5 hodiny	televize	2 hodiny
zájmy, přátelé	0,5 hodiny	zájmy, přátelé	2 hodiny
odpočinek	0,5 hodiny	odpočinek	2 hodiny
péče o rodinu	7 hodin	péče o rodinu	6 hodin

V.J., 32 let, Týnec, v domácnosti

E.H., 35 let, Lanžhot, v domácnosti

Vdaná žena na rodičovské dovolené, 1 dítě - víkend		Ženatý muž na rodičovské dovolené, 2 děti - víkend	
spánek	9 hodin	spánek	10 hodin
jídlo	2 hodiny	jídlo	2 hodiny
zaměstnání	0 hodin	zaměstnání	0 hodin
domácí práce	3 hodiny	domácí práce	0 hodin
televize	2 hodiny	televize	3 hodiny
zájmy, přátelé	2 hodiny	zájmy, přátelé	3 hodiny
odpočinek	3 hodiny	odpočinek	2 hodiny
péče o rodinu	3 hodiny	péče o rodinu	4 hodiny

V.J., 32 let, Týnec, v domácnosti

E.H., 35 let, Lanžhot, v domácnosti

U nás v panelovém domě bydlel třicetiletý otec dvou dětí, který aby jeho manželka mohla nastoupit na vysněné místo, tak odešel se zaměstnání a místo své ženy nastoupil na rodičovskou dovolenou. Je pravda, že této ženě nastala dvojí směna, protože po návratu se zaměstnání jí manžel „předal“ děti a užíval si svého volného času. Ale přesto je tento počín hoděn pochvaly a uznání. Ne každý muž by totiž zvládl výchovu dvou malých dětí. A přesto se našli tací, kteří té ženě zazlívali „kariérismus“ a tomu muži, že je v područí své ženy.